

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 59/09-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. februára 2009 predbežne prerokoval sťažnosť R. P., Spolková republika Nemecko, zastúpeného advokátom JUDr. M. M., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo 4. septembra 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť R. P. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. januára 2009 doručená sťažnosť R. P., Spolková republika Nemecko (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. M., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo 4. septembra 2008.

Z obsahu sťažnosti okrem iného vyplýva:

«Sťažovateľ je ako odporca účastníkom súdneho konania, ktoré sa začalo dňa 18. marca 2001 doručením podania navrhovateľky... označeného ako „návrh na začatie konania o zaplatenie 43.522,73 DEM s prísl.“, a ktoré je na Krajskom súde v Banskej Bystrici vedené pod sp. zn. 49 Cmb 1/01...

Navrhovateľka sa zaplatenia vyššie označenej sumy domáhala z dôvodu omeškania sťažovateľa s platbou v návrhu označených faktúr. Opierala sa pritom o ustanovenie čl. V ods. 3 Zmluvy o dielo uzavretej dňa 2. januára 1999 (ďalej len „zmluva“), podľa ktorého „V prípade neuhradenia faktúry v termíne má právo zhotoviteľ účtovať 3 % za každý deň omeškania z nezaplatennej faktúry“. Navrhovateľka vo svojom návrhu nešpecifikovala právny základ takéhoto nároku...

Rozlíšenie medzi právnym dôvodom vzniku nároku na zaplatenie „sankcie“, teda rozlíšenie medzi zmluvnou pokutou a úrokom z omeškania bolo a je podstatné z viacerých dôvodov najmä (i) z dôvodu aplikácie ustanovenia § 369 ods. 1 Obch. z. a následnej prípadnej rozpornosti dohodnutej výšky úrokovej sadzby so zásadami poctivého obchodného styku, (ii) spôsobu uplatnenia moderačného práva súdu a najmä (iii) ďalšieho možného úročenia takejto sankcie (zmluvná pokuta, ako samostatný nárok, môže byť predmetom ďalšieho úročenia avšak úrok z omeškania už nemôže byť ďalej predmetom ďalšieho a následne ďalšieho úroku z omeškania). Navrhovateľka, s určitým odstupom uvedomujúc si dôležitosť tejto „dištinktivnosti“ začala až následne tvrdiť, že sa uplatneného nároku domáha z titulu zmluvnej pokuty.

O návrhu navrhovateľky rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 49 Cbm 1/01-143 z 29. apríla 2005 tak, že uložil sťažovateľovi povinnosť „zaplatiť navrhovateľke istinu 7 418,- EUR (EURO) s 19 % úrokom z omeškania od 17. 8. 2000 až do zaplatenia do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku“... Vo zvyšku krajský súd návrh zamietol a navrhovateľke uložil povinnosť nahradiť odporcovi trovy konania vo výške 31.976,- Sk. Nárok navrhovateľky posudzoval krajský súd ako nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty...

Proti rozsudku vydanom v prvostupňovom konaní sa sťažovateľ odvolal... pričom v odvolaní namietal okrem iného aj nesprávnosť rozsudku krajského súdu z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci - nesprávnej právnej kvalifikácii právneho dôvodu pre vznik nároku.

O odvolaní sťažovateľa rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 6 Obo 284/2005 z 15. júna 2006..., ktorým zmenil rozsudok krajského súdu len vo vzťahu k trovám právneho zastúpenia... V merite najvyšší súd rozhodnutie krajského súdu potvrdil, keď vo výroku konštatoval, že „Vo zvyšku sa napadnutý rozsudok potvrdzuje“...

Najvyšší súd teda de facto zmenil prvostupňový rozsudok krajského súdu tak, že uložil sťažovateľovi povinnosť zaplatiť navrhovateľke sumu 7.418,- EUR nie z titulu nároku na zmluvnú pokutu, ale z titulu úroku z omeškania. Okrem povinnosti zaplatiť úrok z omeškania však najvyšší súd potvrdením prvostupňového rozsudku uložil sťažovateľovi aj povinnosť zaplatiť navrhovateľke 19% úrok z predmetného úroku z omeškania.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že právoplatným rozhodnutím (rozsudkom) súdu bola sťažovateľovi uložená povinnosť zaplatiť úrok z omeškania vo výške 7.418,- EUR spolu s úrokom z tohto úroku od 17. augusta 2000 až do zaplatenia...

S prihliadnutím na skutočnosť, že sťažovateľ považoval druhostupňový rozsudok za protiústavný, zjavne nesprávny a arbitrárny... doručil sťažovateľ 11. októbra 2006 ústavnému súdu sťažnosť..., ktorou okrem iného navrhol, aby ústavný súd rozhodol o porušení jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy druhostupňovým rozsudkom a zároveň, aby ústavný súd druhostupňový rozsudok zrušil.

Ústavný súd na základe prvej sťažnosti nálezom sp. zn. III. ÚS 107/07 z 30. októbra 2007... rozhodol tak, že (i) konštatoval, že druhostupňovým rozsudkom bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy a (ii) druhostupňový rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie...

Vec bola teda vrátená najvyššiemu súdu na ďalšie konanie s tým, že najvyšší súd je viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v náleze. Najvyšší súd vo veci opätovne rozhodol rozsudkom sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo dňa 4. septembra 2008..., ktorý bol sťažovateľovi doručený 3. novembra 2008...

Najvyšší súd sa teda s vecou v novom rozsudku vysporiadal nasledovne:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky po opätovnom prehodnotení sporného znenia zmluvy, vzhľadom na to, že majetková sankcia bola dohodnutá recipročne mal za to, že si účastníci zmluvy dohodli zabezpečovací prostriedok plnenia záväzku, zmluvnú pokutu“.

Najvyšší súd teda po tom, čo mu bola ústavným súdom „vytknutá“ protizákonnosť úročenía úrokov z omeškania jednoducho zmenil svoj právny názor v tom, že uplatnený nárok už nekvalifikoval ako úrok z omeškania ale ako zmluvnú pokutu...

Je teda zjavné, že najvyšší súd v danej veci rozhodoval dva krát (druhostupňovým rozsudkom a novým rozsudkom) pričom pre obe rozhodnutia mu slúžil identický právny základ, počas rozhodovania nedošlo k žiadnej zmene akýchkoľvek skutočností. Najvyšší súd pri oboch rozhodnutiach vychádzal zo súdneho spisu, ktorého obsah sa nezmenil, posudzoval rovnaké skutočnosti. V podstate možno povedať, že najvyšší súd dva krát posudzoval jedno ustanovenie zmluvy... Raz toto ustanovenie posúdil ako „úrok z omeškania“ a následne na to (bez akéhokoľvek odôvodnenia zmeny právneho názoru, výhradne na základe nálezú ústavného súdu, ktorý sa však merita veci netýkal) ako „zmluvnú pokutu“. Takýmto postupom sa najvyšší súd odklonil od princípu právnej istoty, na ktorom je postavený každý právny štát. Najvyšší súd totiž v jednej veci rozhodoval dva krát a vždy inak, čo zakladá zrejmú právnu neistotu sťažovateľa...

Sťažovateľ zastáva názor, že rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obo 25/2008 je takým rozhodnutím, ktoré spĺňa vyššie označené kritériá preskúmateľnosti ústavným súdom z dôvodu jeho neodôvodnenosti, arbitrárnosti a neudržateľnosti...

Je však potrebné akcentovať, že hoci princíp právnej istoty absolutizovať nemožno (keďže jeho absolutizácia by smerovala k nemeniteľnosti súdnych rozhodnutí založených na vecne neúplnom, a teda nesprávnom právnom posúdení veci, a teda k spochybneniu požiadavky ústavnosti a zákonnosti súdneho rozhodovania a vylúčeniu možnosti nápravy chybných rozhodnutí zákonom ustanoveným spôsobom) v danom prípade (rozsudok najvyššieho súdu 6 Obo 25/2008) je ochrana tohto princípu úplne na mieste a jej aplikácia nie je spôsobilá viesť k vytvoreniu protiústavného stavu.

Druhostupňový rozsudok (ktorý bol „zmenený“ novým rozsudkom) bol totiž z hľadiska právneho posúdenia nároku rozsudkom celkom zjavne správnym. Najvyšší súd v druhostupňovom rozsudku totiž celkom súladne posúdil ustanovenie zmluvy (čl. V ods. 3 „V prípade neuhradenia faktúry v termíne má právo zhotoviteľ účtovať 3 % za každý deň omeškania z nezaplatenej faktúry“) ako nárok na zaplataenie úroku z omeškania. V tejto časti bol druhostupňový rozsudok plnohodnotne odôvodnený, opierajúc sa pritom o správnu aplikáciu relevantných noriem. Naopak nový rozsudok (6 Qbo 25/2008) okrem už vytknutej

protiústavnosti spočívajúcej v porušení princípu právnej istoty, je celkom zjavne neodôvodnený a arbitrárny aj v tom, že bez akejkoľvek opory či už v zmluve, aplikovaných normách alebo vykonanom dokazovaní kvalifikuje ustanovenie zmluvy... ako nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty...»

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd v náleze vyslovil:

„1. Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo 4. septembra 2008 bolo porušené základné právo R. P. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Zrušuje sa rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo 4. septembra 2008 a vec sa vracia súdu na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný nahradiť R. P. trovy konania vo výške 8.011,- Sk vrátane DPH do 15 dní od právoplatnosti tohoto nálezu na účet advokáta...“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti ústavný súd vychádzal z rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 49 Cbm 1/01-143 z 29. apríla 2005, z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obo 284/2005 z 15. júna 2006, z nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 107/07-43 z 30. októbra 2007, ktorým bol zrušený označený rozsudok najvyššieho súdu, a v neposlednom rade ústavný súd vychádzal z namietaného rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo 4. septembra 2008.

Ústavný súd zistil, že o návrhu navrhovateľky rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 49 Cbm 1/01-143 z 29. apríla 2005 tak, že sťažovateľa zaviazal zaplatiť navrhovateľke istinu 7 418 € s 19 % úrokom z omeškania od 17. augusta 2000 až do zaplatenia do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Krajský súd vo zvyšnej časti návrh zamietol a navrhovateľke uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľovi trovy konania. V odôvodnení svojho rozsudku vo vzťahu k článku V bodu 3 zmluvy o dielo uzatvorenej 2. januára 1999 medzi sťažovateľom ako objednávatelom a navrhovateľkou ako zhotoviteľkou (ďalej len „zmluva o dielo“) konštatoval:

„Súčasťou zmluvy bola aj dohoda o podmienkach úhrady ceny diela zo strany odporcu (do 15 dní po prevzatí zhotoveného tovaru na základe faktúry) s tým, že v prípade neuhradenia faktúry v termíne má zhotoviteľ právo určovať 3 % za každý deň omeškania z nezaplatenej faktúry. Citovanú dohodu súd považoval za dohodu o zmluvnej pokute v zmysle § 544 Občianskeho zákonníka a dospel k záveru, že nejde o neplatný právny úkon. Povinnosť zaplatiť úroky z omeškania pri meškani s úhradou peňažného záväzku vyplýva priamo zo zákona, v zmluve potom môže byť dohodnutá výška týchto úrokov. Súd prihliadol

na okolnosti uzatvárania zmluvy a na spôsob dojednávania tejto sankcie, ako aj sankcie v článku IV zmluvy a mal za to, že v článku V bod 3 zmluvy bola medzi účastníkmi konania dohodnutá zmluvná pokuta za meškanie odporcu s úhradou ceny diela, výška ktorej mala byť určená 3 % z fakturovanej sumy za každý deň omeškania, nešlo preto o dohodu o výške úrokov z omeškania. Odporca si musel byť vedomý, že ide o sankciu za každý deň omeškania, teda o niečo iné, ako sú úroky z omeškania, ktoré vo výške 3 % denne skutočne nie sú v medzinárodnom obchodnom právnom styku bežné...

V zmysle platnej právnej úpravy nie je vylúčené, aby bola zmluvná pokuta dohodnutá aj pre meškanie s úhradou peňažného záväzku. Porušenie tej istej povinnosti je teda sankcionované dvakrát, a to zmluvnou pokutou na základe dohody zmluvných strán, ako aj úrokmi z omeškania, pričom povinnosť platiť tieto vyplýva priamo zo zákona (samozrejme, vzhľadom na ustanovenie § 263 ods. 1 Obchodného zákonníka môžu zmluvné strany účinky § 369 Obchodného zákonníka zo svojho vzťahu vylúčiť). Zmluvnú pokutu je možné dohodnúť aj percentom z určitej sumy za každý deň omeškania, takto dohodnutý spôsob určenia výšky pokuty je v súlade s § 544 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ si zmluvné strany dohodnú sankciu za meškanie s úhradou peňažného záväzku a nevylúčia pritom výslovne ustanovenie § 369 Obchodného zákonníka, ide o dohodu o zmluvnej pokute za meškanie s platením peňažného záväzku. Nárok na úroky z omeškania týmto nie je dotknutý, pretože vznikol priamo zo zákona a zmluvne nebol vylúčený... “

Proti tomuto rozsudku v časti výroku, ktorým bola zvyšná časť návrhu zamietnutá a ktorým bolo rozhodnuté o náhrade trov konania, podala odvolanie navrhovateľka. Proti výroku rozsudku v rozsahu, ktorým bolo návrhu vyhovené, podal odvolanie sťažovateľ. O odvolaniach účastníkov konania rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 6 Obo 284/2005 z 15. júna 2006 tak, že zmenil napadnutý rozsudok krajského súdu, ale len v časti týkajúcej sa náhrady trov konania tak, že sťažovateľovi uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľke trovy konania. Vo zvyšku napadnutý rozsudok potvrdil a účastníkom odvolacieho konania nepriznal náhradu ich trov. Vo vzťahu k článku V bodu 3 zmluvy o dielo okrem iného uviedol:

«Žalobkyňa podaním z 22. 3. 2005 upresnila, že nárok uplatnený žalobou je zmluvná pokuta podľa § 300 a nasl. Obchodného zákonníka v spojení s § 544 a nasl. Občianskeho

zákonníka. Túto právnú kvalifikáciu si osvojil tiež súd prvého stupňa v napadnutom rozhodnutí...

V kúpnej zmluve nie je zrozumiteľne a jasne vyjadrené, že účastníci uzavreli aj dohodu o zmluvnej pokute, preto výrazy použité v dohode, obsiahnutej v článku V bod 3, je potrebné vykladať podľa významu, ktorý sa v obchodnom styku k tomuto výrazu prikladá (§ 266 ods. 2 Obchodného zákonníka).

Je potrebné prisvedčiť žalovanému, že vyjadrenie slovami „... účtovať 3 % za každý deň omeškania z nezaplatenej faktúry“ sa používa v obchodnom styku pre zmluvne dohodnuté úroky z omeškania (§ 369 ods. 1 Obchodného zákonníka). Preto odvolací súd dospel k záveru, že účastníci zmluvy uzavreli dohodu o výške úroku z omeškania. Súd prvého stupňa potom nesprávne právne kvalifikoval uplatnený nárok.

Podľa obsahu spisu je nepochybné, žalovaný svoj záväzok zo zmluvy (článok V bod 1) zaplatiť cenu diela v dohodnutej lehote nesplnil, a preto žalobkyni vzniklo právo na zaplatenie zmluvne dohodnutého úroku z omeškania.

Tak ako výška zmluvnej pokuty, tak aj výška zmluvného úroku z omeškania nie je zákonom limitovaná. Limitujúcim kritériom výšky úrokov, ktorú si zmluvné strany môžu dohodnúť vyššie ako požadujú banky, je rozpor so zásadou poctivého obchodného styku, kedy výkon práva nepožíva právnu ochranu (§ 265 Obchodného zákonníka). Sankcia za omeškanie s plnením zmluvnej, príp. zákonnej povinnosti uhrádzať peňažný záväzok riadne a včas, musí však dostatočne odrádzať odberateľa od porušovania tejto povinnosti.

V prejednávanej veci v kúpnej zmluve bol dohodnutý úrok vo výške 3 % denne, t. j. 1 090 % ročne. Uvedená sadzba by niekoľkonásobne prevyšovala dohodnutú cenu. Aj po zohľadnení dôvodov, ktoré k tejto dohode viedli, odvolací súd dospel k záveru, že takto dohodnutý úrok je v rozpore so zásadou poctivého obchodného styku a stotožnil sa právnym názorom súdu prvého stupňa...

Odvolací súd v ďalšom poukazuje na dôvody, ktoré v dostatočnom rozsahu uviedol súd prvého stupňa pri použití moderačného oprávnenia podľa § 301 Obchodného zákonníka, keď uplatnenú pohľadávku znížil o dve tretiny na sumu 7 418 EUR. Toto zníženie odvolací súd s poukazom na ustanovenie § 265 Obchodného zákonníka pokladá za primerané s tým, že ho možno pokladať za dostatočne účinnú náhradu, odrádzajúcu žalovaného od neplnenia si zmluvnej povinnosti uhrádzať kúpnu cenu v dohodnutej lehote

splatnosti.

Žalovanej vzniklo právo aj na úrok z omeškania z predmetnej uplatnenej peňažnej pohľadávky podľa § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka, ktorej výšku žalovaný nespochybnil. Ide o pohľadávku žalobkyňou kapitalizovanú a vyčíslenú žalovanému písomným podaním z 25. júla 2000.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z uvedeného dôvodu podľa § 219 O. s. p. potvrdil napadnuté rozhodnutie vo veci samej, vrátane úroku z omeškania splnením peňažného záväzku.»

Proti uvedenému rozsudku najvyššieho súdu podal sťažovateľ sťažnosť ústavnému súdu. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie v súlade s § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd v náleze č. k. III. ÚS 107/07-43 z 30. októbra 2007 vyslovil porušenie jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obo 284/2005 z 15. júna 2006, tento rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Okrem toho ústavný súd uložil najvyššiemu súdu povinnosť uhradiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia.

Z relevantnej časti odôvodnenia rozhodnutia ústavného súdu okrem iného vyplýva:

«Ústavný súd konštatuje, že zásadný rozdiel medzi právnym posúdením uplatneného nároku žalobkyne, či v danom prípade ide o nárok vyplývajúci z dohody o zmluvnej pokute alebo z dohody o výške úrokov z omeškania, súvisí s otázkou ďalšieho možného úročenia takejto sankcie. Zmluvná pokuta ako samostatný nárok môže byť predmetom ďalšieho úročenia, avšak úroky z omeškania nie.

Úroky z omeškania sú majetkovou sankciou za oneskorené splnenie peňažnej pohľadávky a vznikajú vtedy, ak si dlžník nesplnil včas a riadne svoju povinnosť spočívajúcu v zaplatení peňažného záväzku. Podľa § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka príslušenstvom pohľadávky sú úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením. Úroky z omeškania ako sankcia sú teda príslušenstvom pohľadávky, a preto za omeškanie so zaplatením úrokov z omeškania nevzniká právo na ďalšie úroky z omeškania podľa ustanovenia § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka,

pretože v tomto prípade ide o omeškanie so zaplatením príslušenstva peňažnej pohľadávky. K rovnakému právnomu záveru dospel aj najvyšší súd, keď vo svojich rozhodnutiach v podobných prípadoch uviedol, že „Úroky z omeškania sú sankciou a teda príslušenstvom pohľadávky, a preto za omeškanie so zaplatením úrokov z omeškania nevzniklo žalobcovi právo na úroky z omeškania podľa § 369 Obchodného zákonníka, pretože v tomto prípade ide o omeškanie so zaplatením príslušenstva.“ (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obdo 4/1994), alebo „Keďže povinnosť platiť úroky z omeškania je už dôsledkom omeškania, za omeškanie s ich platením už ďalšie úroky z omeškania nepatria“ (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Obo 143/98)...

Aplikujúc východiská svojej konštantnej judikatúry a svoje vlastné zistenia v tomto prípade na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obo 284/2005 z 15. júna 2006 ústavný súd konštatoval, že je nedostatočne odôvodnený a vykazuje znaky arbitrárnosti, teda je z ústavného hľadiska neakceptovateľný. Najvyšší súd tým, že priznal žalobkyni aj právo na úroky z omeškania zo zmluvne dohodnutých úrokov z omeškania, pričom tento právny záver v napadnutom rozhodnutí odporuje tiež uvedenej požiadavke predvídateľnosti práva, porušil základné právo sťažovateľa zakotvené v čl. 46 ods. 1 ústavy. Súčasťou tohto základného práva na súdnu a inú právnu ochranu je totiž nepochybne aj postulát, aby sa súd právne korektne a zrozumiteľne vyrovnal nielen so skutkovými okolnosťami prípadu, ale aj s vlastnými právnymi závermi, ktoré ho viedli ku konkrétnemu rozhodnutiu. Podľa názoru ústavného súdu však predmetné rozhodnutie uvedené atribúty nespĺňa...»

Po zrušení rozsudku najvyššieho súdu označeným nálezom ústavného súdu najvyšší súd opäť v danej veci konal a rozhodol rozsudkom sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo 4. septembra 2008 tak, že výroky okrem výroku o náhrade trov odvolacieho konania ostali oproti predchádzajúcemu stavu nezmenené.

V odôvodnení svojho rozhodnutia najvyšší súd konštatoval:

„Je nepochybné, že v zmluve o dielo nie je zrozumiteľne vyjadrené, či uvedená časť zmluvy predstavuje dohodu o úrokoch v zmysle § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka, kedy je možné zmluvne dohodnúť inú výšku úrokov než je úrok zákonný, alebo ide o dohodu o zabezpečovacom prostriedku pre splnenie záväzku zaplatiť cenu za včas a riadne

vykonané dielo, t. j. o zmluvnej pokute v zmysle § 554 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s § 300 a nasl. Obchodného zákonníka.

Žalobkyňa poukázala aj na ďalšie znenie zmluvy a to článok IV. bod 2., v ktorom bolo dohodnuté právo objednávateľa (žalovaného) účtovať 10 % z ceny diela v prípade omeškania zhotoviteľa s plnením diela. Mala za to, že sporný článok V. bod 3 zmluvy, ktorý pojednáva o postihu objednávateľa za oneskorené splnenie peňažného záväzku voči zhotoviteľovi bol uzavretý ako protiváha článku IV. bodu 2., ktorý pojednáva o postihu zhotoviteľa s nepeňažným záväzkom v prospech objednávateľa. Obaja zmluvní účastníci preto prejavili vôľu uzavrieť dohodu o zmluvnej pokute za omeškania so zmluvným plnením ako zabezpečovacieho inštitútu pre dodržanie zmluvných podmienok, čo doposiaľ nebolo spochybnené...

V danom prípade dohoda o povinnosti žalovaného zaplatiť 3 % za každý deň omeškania, mala žalovaného viesť k včasnému a riadnemu zaplateniu ceny za zhotovenie diela a dohoda o povinnosti žalobkyňu zaplatiť 10 % z ceny diela mala viesť žalobkyňu na včasné a riadne plnenie predmetu zmluvy, zhotoviť dielo jeho odovzdaním.

Táto časť zmluvy je zrozumiteľná a jasná a skutočnosť, že zmluvné strany neuviedli právne ustanovenia, na základe ktorých dohodli uvedené sankcie, nespôsobuje neplatnosť týchto častí zmluvy.

Najvyšší súd Slovenskej republiky po opätovnom prehodnotení sporného znenia zmluvy, vzhľadom na to, že majetková sankcia bola dohodnutá recipročne, mal za to, že si účastníci dohodli zabezpečovací prostriedok plnenia záväzku, zmluvnú pokutu. Prihliadol najmä na skutočnosť, že žalobkyňa podaním z 22. marca 2005 upresnila, že nárok uplatnený žalobou je zmluvná pokuta podľa § 300 a nasl. Obchodného zákonníka v spojení s § 544 a nasl. Občianskeho zákonníka, ktorú právnu kvalifikáciu si osvojil tiež súd prvého stupňa v napadnutom rozhodnutí. Prihliadol aj na to, že *expressis verbis* nie je v zmluve uvedený prejav vôle inak upraviť výšku úroku z omeškania za oneskorené zaplatenie ceny diela než je upravené v ustanovení § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka.

Žalobkyňa prostredníctvom svojho právneho zástupcu listom z 25. júla 2000 (č. l. 24) za omeškanie s platením ceny diela vyúčtovala žalovanému uplatnenú istinu, v ktorom sú špecifikované jednotlivé faktúry, dni omeškania a z toho vyplývajúca peňažná pohľadávka. Je pravdou, že v doterajších vzájomných písomných dokladoch nie je uvedený

právny dôvod vyúčtovania, ale je zrejmé, na základe ktorého znenia zmluvy toto vyúčtovanie vykonala (odvolaním sa na článok V. bod 3.).“

Podstatou námietok sťažovateľa bolo tvrdenie, že najvyšší súd sa po vydaní nálezu ústavného súdu dostatočne nevysporiadal so vzniknutým stavom vo výrokovej časti napadnutého rozsudku, ale len v časti odôvodnenia, ktoré podľa jeho názoru nie je poznačené podstatnými zmenami oproti predchádzajúcemu rozsudku. Sťažovateľ bol toho názoru, že najvyšší súd potom, ako mu bola zo strany ústavného súdu vytknutá protizákonnosť úročenia úrokov z omeškania, jednoducho len zmenil svoj právny názor a uplatnený nárok navrhovateľky posúdil ako zmluvnú pokutu, a nie ako úroky z omeškania. Týmto podľa udania sťažovateľa došlo k zásahu do jeho právnej istoty, lebo najvyšší súd o spornom nároku rozhodol vo veci samej dvakrát, a to vždy odlišným spôsobom. Okrem toho sťažovateľ vytkol najvyššiemu súdu aj neodôvodnenosť a arbitrárnosť napadnutého rozsudku z titulu nedostatočného odôvodnenia v prípade kvalifikovania právneho nároku navrhovateľky ako zmluvnej pokuty. V tomto videl sťažovateľ porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa § 300 Obchodného zákonníka okolnosti vylučujúce zodpovednosť (§ 374) nemajú vplyv na povinnosť platiť zmluvnú pokutu.

Podľa § 301 Obchodného zákonníka neprimerane vysokú zmluvnú pokutu môže súd znížiť s prihliadnutím na hodnotu a význam zabezpečovanej povinnosti, a to až do výšky škody, ktorá vznikla do doby súdneho rozhodnutia porušením zmluvnej povinnosti, na ktorú s vzťahuje zmluvná pokuta. Na náhradu škody, ktorá vznikla neskôr, je poškodený oprávnený do výšky zmluvnej pokuty podľa § 373 a nasl.

Podľa § 302 Obchodného zákonníka odstúpenie od zmluvy sa nedotýka nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty.

Podľa § 1 ods. 2 Obchodného zákonníka právne vzťahy uvedené v odseku 1 sa spravujú ustanoveniami tohto zákona. Ak niektoré otázky nemožno riešiť podľa týchto ustanovení, riešia sa podľa predpisov občianskeho práva. Ak ich nemožno riešiť ani podľa týchto predpisov, posúdia sa podľa obchodných zvyklostí, a ak ich niet, podľa zásad, na ktorých spočíva tento zákon.

Podľa § 544 ods. 1 Občianskeho zákonníka ak strany dojednávajú pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti zmluvnú pokutu, je účastník, ktorý túto povinnosť poruší, zaviazaný pokutu zaplatiť, aj keď oprávnenému účastníkovi porušením povinnosti nevznikne škoda.

Podľa § 544 ods. 2 Občianskeho zákonníka zmluvnú pokutu možno dojednať len písomne a v dojednaní musí byť určená výška pokuty alebo určený spôsob jej určenia.

Podľa § 544 ods. 3 Občianskeho zákonníka ustanovenia o zmluvnej pokute sa použijú aj na pokutu určenú pre porušenie zmluvnej povinnosti právnym predpisom (penále).

Podľa § 545 ods. 1 Občianskeho zákonníka ak z dojednania o zmluvnej pokute nevyplýva niečo iné, je dlžník zaviazaný plniť povinnosť, ktorej splnenie bolo zabezpečené zmluvnou pokutou, aj po jej zaplatení.

Podľa § 545 ods. 2 Občianskeho zákonníka veriteľ nie je oprávnený požadovať náhradu škody spôsobenej porušením povinnosti, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta, ak z dojednania účastníkov o zmluvnej pokute nevyplýva niečo iné. Veriteľ je oprávnený domáhať sa náhrady škody presahujúcej zmluvnú pokutu, len keď je to medzi účastníkmi dohodnuté.

Podľa § 545 ods. 3 Občianskeho zákonníka ak z dohody nevyplýva niečo iné, nie je dlžník povinný zmluvnú pokutu zaplatiť, ak porušenie povinnosti nezavinil.

V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 218/07).

Ústavný súd v prípadoch, keď sa zaoberal možným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy vyslovil, že právo na spravodlivý súdny proces neznamena právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami, resp. s jeho právnymi názormi. Z opačného pohľadu možno povedať, že neúspech v súdnom konaní nemožno považovať za porušenie základného práva. Je v právomoci všeobecných súdov vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležité zdôvodnený, ústavný súd nemá dôvod doň zasahovať (napr. I. ÚS 50/04, III. ÚS 67/06).

Ústavný súd zastáva názor, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Skutkové a právne závery všeobecného súdu by mohli byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery všeobecného súdu boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06).

Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je taktiež právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace

s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 209/04, III. ÚS 206/06, III. ÚS 78/07).

Z už citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že úprava zmluvnej pokuty v Obchodnom zákonníku má len rámcový charakter, v dôsledku čoho sa tu v súlade s § 1 ods. 2 tohto zákonníka vytvára priestor pre aplikáciu § 544 a nasl. Občianskeho zákonníka o zmluvnej pokute. Vychádzajúc z citovaných ustanovení generálnej a špeciálnej právnej normy treba konštatovať, že tento právny inštitút slúži predovšetkým ako právny prostriedok zabezpečenia záväzku, ktorý má akcesorickú povahu, dohoda o zmluvnej pokute musí mať písomnú formu, musí byť v nej jednoznačne špecifikovaná zmluvná povinnosť, na porušenie ktorej sa zmluvná pokuta viaže, z tejto dohody musí byť zjavná forma zmluvnej pokuty a taktiež jej výška alebo aspoň spôsob jej určenia.

Na základe uvedeného sa ústavný súd nedomnieva, že najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozsudku nerešpektoval charakter zmluvnej pokuty a tento na daný prípad nesprávne aplikoval. Ústavný súd je totiž toho názoru, že z rozsudku najvyššieho súdu je zrejmé, ako najvyšší súd pochopil tento právny inštitút, z akých zákonných ustanovení vychádzal a aké dôkazy ho presvedčili o potrebe kvalifikovať majetkovú sankciu dohodnutú medzi sťažovateľom a navrhovateľkou ako zmluvnú pokutu. Tým, že najvyšší súd prehodnotil svoje skoršie zistenia a sporné znenie zmluvy o dielo už nekvalifikoval ako dohodu o úrokoch z omeškania, ale ako dohodu o zmluvnej pokute, sa neodklonil od záväzného právneho názoru ústavného súdu obsiahnutého v náleze č. k. III. ÚS 107/07-43 z 30. októbra 2007. V ňom totiž ústavný súd vytkol najvyššiemu súdu nemožnosť úročenia úrokov z omeškania, ako aj neodôvodnenosť a arbitrárnosť rozhodnutia. V danom náleze ústavný súd nezaujal jednoznačný záver k tomu, ako treba sporné znenie zmluvy o dielo chápať. Vzhľadom na svoju pozíciu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti tak ani nemohol urobiť.

Ústavný súd zastáva názor, že sťažovateľ v podstate prejavil nespokojnosť s rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obo 25/2008 zo 4. septembra 2008, pretože najvyšší súd v ňom sporné znenie zmluvy o dielo (článok V bod 3) vyhodnotil ako zmluvnú pokutu.

Sťažovateľ prezentoval názor, že tento právny vzťah mal byť pochopený ako dohoda o úrokoch z omeškania. Toto zistenie je celkom zjavné z obsahu sťažnosti (str. 9), pretože z nej vyplýva, že sťažovateľ považoval skorší rozsudok najvyššieho súdu v časti, v ktorom najvyšší súd kvalifikoval sporné znenie zmluvy ako dohodu o úrokoch z omeškania, ako správny a „*plnohodnotne odôvodnený*“. V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že skutočnosť, že najvyšší súd nerozhodol v súlade s očakávaním sťažovateľa, však nemožno zamieňať s nutnosťou vysloviť porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

S prihliadnutím na odôvodnenosť napadnutého rozhodnutia, ako aj s poukazom na to, že obsahom základného práva na súdnu ochranu nie je právo na rozhodnutie v súlade s právnym názorom účastníka súdneho konania, resp. právo na úspech v konaní (obdobne napr. II. ÚS 218/02, III. ÚS 198/07, II. ÚS 229/07, I. ÚS 265/07, III. ÚS 139/08), ústavný súd sťažnosť odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

Vzhľadom na to, že ústavný súd sťažnosť odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa v nej nastolenými.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. februára 2009